

חשיבה מילולית

בפרק זה 23 שאלות.
הזמן המוקצב הוא 20 דקות.

בפרק זה שאלות מכמה סוגים: אנלוגיות, שאלות הבנה והסקה ושאלות הנוגעות לקטע קריאה. לכל שאלה מוצעות ארבע תשובות. עליכם לבחור את התשובה המתאימה ביותר לכל שאלה, ולסמן את מספרה במקום המתאים בגיליון התשובות.

אנלוגיות (שאלות 1-6)

בכל שאלה יש זוג מילים מודגשות. מצאו את היחס בין המשמעויות של שתי המילים האלה, ובחרו מתוך התשובות המוצעות את זוג המילים שהיחס ביניהן הוא הדומה ביותר ליחס שמצאתם.
שימו לב: יש חשיבות לסדר המילים בזוג.

1. אֶזְלַת יָד : יְכוּלַת -

- (1) קור רוח : סכנה
- (2) קוצר רוח : סבלנות
- (3) מורת רוח : תרעומת
- (4) גסות רוח : התנהגות

2. ללחלח : להרטיב -

- (1) לקרוע : לאחות
- (2) למעוד : להכשיל
- (3) לטפוח : לחבוט
- (4) לבשל : לאכול

3. התפאר : פיאר -

- (1) השתלט : שלט
- (2) התכתב : כתב
- (3) התעטף : עטף
- (4) הצטחק : צחק

4. בושה : הלבין פניו -

- (1) עייפות : תש כוח
- (2) עוני : פשט ידו
- (3) ייאוש : ריפה ידיו
- (4) כעס : כילה זעמו

5. הנני : נוכחות -

- (1) ניחא : תמימות דעים
- (2) אסותא : התעטשות
- (3) במטותא : סירוב
- (4) אללי : יגון

6. מחיר : יקר -

- (1) ודאות : ודאי
- (2) טעם : טעים
- (3) תדירות : תדיר
- (4) אומץ : אמיץ

שאלות הבנה והסקה (שאלות 7-17)

7. בניסיון להרתיע את אורחיהם מנגבת מגבות החלו בתי המלון בארצות הברית לרקום את שם המלון על המגבות. אבל ימיו של מנהג זה היו קצרים, שכן הרקמה שתיעדה את מקורן העניקה למגבות האיכותיות ערך נוסף בתור מזכרת, וכיום המגבות ברוב בתי המלון בארצות הברית הן שוב נטולות רקמה.

איזו מהטענות הבאות מתארת באופן הטוב ביותר את מהלך העניינים המתואר בפסקה?

- (1) הניסיון להקשות על אורחים לגנוב מגבות דווקא הקל עליהם לעשות זאת
- (2) הניסיון למנוע את גנבת המגבות האיכותיות פגע, בסופו של דבר, באיכותן
- (3) הניסיון להניא אורחים מלגנוב מגבות עשה אותן מושכות יותר לגנבה
- (4) הניסיון לעשות את המגבות מושכות פחות לגנבה לא השפיע על נטיית האורחים לגנוב אותן

8. הכלכלן ריצ'רד איסטרלין בדק את הקשר בין רמת ההכנסה ובין רמת האושר במדינות שונות, ומצא כי עד לרמת הכנסה מסוימת, ככל שההכנסה גבוהה יותר כך רמת האושר גבוהה יותר, אך מעל רמת הכנסה זו אין קשר בין גובה ההכנסה לרמת האושר.

באיזו מן התופעות הבאות המגמה המתוארת היא הדומה ביותר למגמה שמצא איסטרלין?

- (1) אם רמת הביקוש למוצר כלשהו גבוהה מסף מסוים, ככל שהמוצר נדיר יותר ערכו בשוק גדול יותר
- (2) ככל שצפיפות הזריעה בחלקה מסוימת גדולה יותר כך היבול רב יותר, אך מרמה מסוימת הגדלת צפיפות הזרעים אינה משפיעה על כמות היבול
- (3) ככל שנותנים לעובדים תמריצים כספיים לעתים קרובות יותר כך תפוקתם עולה, אך כאשר תכיפות התמריצים עוברת רף מסוים, התמריצים גורמים לירידה בתפוקה
- (4) בסוג מסוים של אלרגיה, רמה נמוכה של חשיפה למחולל האלרגיה אינה גורמת להופעת תסמיני אלרגיה, והם מופיעים רק החל מרמה מסוימת של חשיפה אליו

9.

החוקר מ' רינגלמן ערך ניסוי, ובו ביקש מסטודנטים למשוך בחבל חזק ככל האפשר, ביחידים ובקבוצות. התוצאות הראו כי ככל שהקבוצות גדלו, הכוח שהשקיע כל אחד מחבריהן היה בממוצע קטן יותר. כך למשל, בקבוצות של שלושה השקיעו חברי הקבוצה יחד כוח הגדול פי שניים וחצי מהכוח שהשקיע היחיד, ובקבוצות של שמונה הושקע כוח הגדול פי ארבעה בלבד מהכוח שהשקיע היחיד.

איזו מהטענות הבאות **אינה** יכולה להסביר את תוצאות הניסוי של רינגלמן?

- (1) ככל שמספר חברי הקבוצה גדול יותר, כך כל אחד מחבריה סומך יותר על מאמציהם של שאר חברי הקבוצה
- (2) ככל שמספר חברי הקבוצה גדול יותר, כך כל אחד מחבריה חש שתרומתו האישית תזכה להערכה קטנה יותר
- (3) ככל שמספר חברי הקבוצה גדול יותר, כך כל אחד מחבריה מתקשה יותר לאחוז בחבל בצורה המאפשרת להשקיע את מרב הכוח במשיכתו
- (4) ככל שמספר חברי הקבוצה גדול יותר, כך כל אחד מחבריה חש מחויב יותר למשימה

10.

כאשר חזרו אילן ואביטל מטיול, אמר אילן לחברם שהטיול היה נהדר, ואילו אביטל אמרה שהיה נחמד. החבר ביקש להבין את פשר הפער שבין הנאתו של אילן מהטיול לבין הנאתה של אביטל ממנו, ואביטל ענתה: "הוא טייל איתי, ואילו אני טיילתי איתו."

למה אביטל רומזת בדבריה?

- (1) שציפיותיו של אילן מן הטיול היו נמוכות מציפיותיה שלה
- (2) שחברתה נעימה מזו של אילן
- (3) שאין זה סביר ששני בני אדם ייהנו מאותה חוויה באותה מידה
- (4) שאילן נוטה לייפות את המציאות, ואילו היא רואה אותה כהווייתה

11.

"אָרִיָּה" היא שיר המבוצע בתוך אופרה. תוכנה אינו אינפורמטיבי ואינו תורם להתפתחות עלילת האופרה, והיא מאפשרת לדמות השרה אותה להביע את רגשותיה בנקודה חשובה בעלילה ותו לא. לרוב האריה נכתבת במקצב ובחריזה. היא מאפשרת למלחין האופרה להפגין את מלוא כושרו, ולזמר הסולן – להציג את מלוא יכולתו הקולית.

מהי הטענה המרכזית העולה מן הפסקה?

- (1) אריה מוצלחת היא אריה שהמלחין מפגין בה את מלוא כושר ההלחנה שלו
- (2) אריה היא שיר המבוצע בתוך אופרה
- (3) האריה תורמת לצד המוזיקלי של האופרה הרבה יותר מלצד התוכני שלה
- (4) האריה נכתבת בדרך כלל במקצב ובחריזה, שלא כמו חלקים אחרים באופרה

12. נתון: גבר או אישה לא יכולים להיות נשואים ליותר מאדם אחד.
יוסף נשוי לאשת אחיו של גיא, כלומר -

- (1) אשתו של גיא היא אחותה של אשתו של יוסף
- (2) אשתו של יוסף היא אחות של גיא
- (3) גיא נשוי לאחות של יוסף
- (4) יוסף הוא אחיו של גיא

הוראות לשאלות 13-15:

בכל שאלה יש משפט (או יותר ממשפט) שכמה חלקים ממנו חסרים, ולאחריו ארבע הצעות להשלמת החסר. עליכם לבחור בהצעה המתאימה ביותר להשלמת החסר.

13. ד"ר שטרן _____ טענתם של ארגוני איכות הסביבה, שעל כל מדינות העולם לעבור לשימוש במקורות אנרגיה שאינם מזיקים לסביבה, וטוענת שבמדינות _____ מאמץ בכיוון זה _____ . זאת, משום שעל אף _____ .

- (1) תומכת ב- / עשירות מאוד / דרוש במיוחד / זלזול מנהיגיהן בנושאי איכות הסביבה, הן משתמשות במקורות אנרגיה מזיקים רבים
- (2) מסתייגת מ- / עשירות / נדון מראש לכישלון / השימוש הנרחב במקורות אנרגיה מזיקים בעבר, כיום המודעות הסביבתית שלהן גבוהה במיוחד
- (3) חולקת על / עניות במיוחד / הוא עקר מיסודו / חשיבותו הרבה, מדינות אלו לא יוכלו לממן מהלך כזה
- (4) מסכימה עם / עניות / כדאי במיוחד / תרומתו הגדולה לשיפור איכות הסביבה, עלותו של מהלך כזה גבוהה מאוד

14. _____ להבין את תרעומתו של גדליה: ידוע שהליכה סחור-סחור מעלה את חמתו, _____ דבריו של אורי, _____ , עסקו במה שנראה _____ .

- (1) קל / ודומה כי / הגם שהובעו בבהירות ובשטף / אף לגדליה כלב ליבו של העניין
- (2) לא קשה / ונראה כי / נוסף על כך שהיו תמציתיים ובהירים / כלב ליבו של העניין
- (3) לא קל / אך סבורני כי / אף שהיו מפורטים ומסברים את האוזן / כעניינים שוליים
- (4) אני מתקשה / אבל / הגם שהיו מפורטים למדי / אף לגדליה כעצם העניין

15. _____ סברתי כי כושר גופני מעולה _____ להצלחה במשימה שהוטלה על ירון, _____ מתפלא לשמוע כי ביצע אותה בהצטיינות, שהרי ידוע לי כי _____ מקדיש זמן רב לפעילות גופנית.

- (1) אילו / הוא תנאי מספיק / לא הייתי / ירון אינו
- (2) לולא / הוא תנאי מספיק / לא הייתי / ירון
- (3) אילו / אינו דרוש / הייתי / ירון אינו
- (4) לולא / אינו דרוש / הייתי / ירון אינו

16.

קצב חילוף החומרים של כל בעל חיים תלוי בכמות האנרגיה שהוא מוציא. אצל יונקים קצב זה מהיר מאוד, שכן הם בעלי "דם חם" – חום גופם קבוע והם מוציאים אנרגיה רבה כדי לשמרו. אצל זוחלים הקצב נמוך מאוד, שכן הם בעלי "דם קר" – חום גופם נקבע לפי הטמפרטורה בסביבתם. יש גם מתאם גבוה בין קצב חילוף החומרים ובין קצב הגדילה – יונקים גדלים עד פי עשרה יותר מהר מזוחלים. על סמך עובדות אלו **ונתון נוסף**, חוקרים סבורים כי הדינוזאורים היו בעלי "דם פושר": חום גופם השתנה בהשפעת הטמפרטורה בסביבתם, אך בטווח של כמה מעלות בלבד. איזה מהנתונים הבאים הוא המתאים ביותר להיות הנתון הנוסף?

- (1) כמות האנרגיה שדינוזאורים הוציאו הייתה תלויה בקצב גדילתם
- (2) קצב חילוף החומרים של דינוזאורים היה גבוה משל יונקים ונמוך משל זוחלים
- (3) דינוזאורים גדלו מהר יותר מזוחלים ולאט יותר מיונקים
- (4) חום הגוף של דינוזאורים היה גבוה משל זוחלים ונמוך משל יונקים

17.

בתאי העצב במוח המידע זורם בתור אות חשמלי מתחילתו של התא לקצהו, ומשם הוא עובר לתאי עצב אחרים. יש שני מנגנונים להעברת מידע בין תאי עצב שכנים: האחד כימי, ובו האות החשמלי גורם לשחרור חומר כימי – נירורטרנסמיטר – מקצה התא אל המרווח שבין תאי העצב, ומשם הוא נקלט בתחילתו של תא שכן; האחר חשמלי, ובו האות עובר במישרין לתא השכן דרך מוליכים מיוחדים המגשרים על המרווח שבין תאי העצב. איזה מן המצבים הבאים **אינו** מתקיים אף לא באחד משני המנגנונים המתוארים בפסקה?

- (1) מידע שעבר בתוך תא עצב אחד בתור אות חשמלי עובר לתא עצב שכן באמצעות נירורטרנסמיטר
- (2) נירורטרנסמיטר עובר דרך המוליכים המגשרים על המרווח שבין שני תאי עצב
- (3) אות חשמלי עובר מקצהו של תא עצב אחד אל תחילתו של תא עצב שכן
- (4) מידע עובר בין שני תאי עצב בלי שעובר ביניהם אות חשמלי

קטע קריאה (שאלות 18-23)

קראו בעיון את הקטע, וענו על השאלות שאחריו.

- (1) היסטוריונים רבים טוענים שאל לו להיסטוריון לעסוק בשאלה "מה היה קורה אילו...?". ההיסטוריון ד' תומסון אמר שמלאכת הגילוי של מה שאכן קרה קשה דיה, ולכן אין ההיסטוריון צריך להטריד עצמו בשאלות על מה שלא היה כלל. ההיסטוריון א' טיילור ראה בשאלות ממין זה שעשועי דמיון ותו לא, והמליץ להיסטוריונים העוסקים בהן להסב את מקצועם לכתיבת רומנים. היסטוריונים אחרים הדגישו שאין טעם לעסוק בשאלות שממילא אי אפשר להשיב עליהן, שהרי ההיסטוריון אינו יכול לנהוג כמדען, החוזר על ניסוי שערך בשינוי של גורם אחד ובוחר את תוצאות השינוי.

- (5) בספרו "היסטוריה – מיתוס או מציאות?" הפילוסוף אלעזר וינריב יוצא להגנתן של שאלות "מה היה אילו". וינריב מסביר שהתשובות לשאלות כאלה הן משפטים שתבניתם "אילו א או ב", למשל "אילו הפסיד הנשיא בבחירות, היה פורש מהחיים הפוליטיים". משפטים בתבנית זו מניחים שאירוע א לא התרחש במציאות, ובדוגמה לעיל – שהנשיא לא הפסיד בבחירות. לכן חיפוש תשובות לשאלות "מה היה אילו" פירושו עיסוק בחשיבה המכונה "חשיבה נוגדת מציאות". לחשיבה נוגדת מציאות יש, לדברי וינריב, תפקיד מהותי בחקר ההיסטוריה, ויעיד על כך השימוש התדיר שנעשה בה למרות ההתנגדות הרבה שהיא מעוררת, שימוש שאינו מוגבל לאסכולה זו או אחרת. בפילוסופיה של ההיסטוריה ניטש מאבק בין שתי אסכולות עיקריות: האסכולה הנטורליסטית, שלפיה שיטות החקירה ההיסטורית אינן שונות במהותן משיטות המחקר במדעי הטבע, והאסכולה ההומניסטית, שלפיה לחקירה ההיסטורית דרושות מתודות משלה, שכן מושאיה אינם אירועים טבעיים אלא מעשי אנוש. זו גם זו, וינריב כותב, זקוקות לחשיבה נוגדת מציאות.

- (10) מנקודת ראות נטורליסטית, חשיבה נוגדת מציאות היא כלי לביורר נכונותן של טענות על קיום קשרים סיבתיים. ההיסטוריון ה' יוז הסביר זאת כך: "הסבר סיבתי טוב מצביע על הגורם שסילקו יביא לידי שינוי מכריע במהלך אירועים נתון, גורם אשר אם נבטלו במחשבתנו, לא יהיה עוד מהלך האירועים הזה מתקבל על הדעת". למשל, אם היסטוריון רוצה לטעון שיש קשר סיבתי בין ניצחון היוונים על הפרסים במאה החמישית לפנה"ס ובין שגשוגה של התרבות היוונית, עליו לשאול אם הייתה תרבות יוון משגשגת אילו הפסידו היוונים. כדי להדגים את תרומתה של חשיבה נוגדת מציאות לבחינת קשרים סיבתיים וינריב מציג מחקר של ההיסטוריון ר' פוגל. פוגל בחן את הטענה שמסילות הברזל שהונחו בארצות הברית במאה ה-19 הן הגורם להתפתחות הכלכלית המהירה. פוגל טען שכדי להכריע אם הטענה נכונה יש לבחון מה היה קורה אילו לא היו קיימות מסילות ברזל בארצות הברית באותה תקופה. הוא חישב והראה שלא היה הבדל של ממש בין עלות הובלה של תוצרת חקלאית ברכבות – ייעודן העיקרי של מסילות הברזל בסוף המאה ה-19 – ובין עלות הובלתה אילו לא הונחו מסילות הברזל. מכך הסיק שהצמיחה הכלכלית בארצות הברית לא הייתה איטית בהרבה אילו לא הונחו המסילות, ומכאן שהטענה שתרומתן לכלכלה הייתה מכרעת – שגויה.

- (15) לשיטתה של האסכולה ההומניסטית, תפקידו של ההיסטוריון להיכנס לנעליה של הדמות ההיסטורית שהוא חוקר, לשחזר במחשבתו את חוויותיה ומחשבותיה, וכך להבין מדוע פעלה כפי שפעלה. לשם כך, וינריב טוען, על ההיסטוריון להשתמש בשאלות "מה היה אילו" בדרך אחרת: לשאול מה היה הוא עצמו חושב ומרגיש אילו היה במקום הדמות. משמעות הדבר שגם הוא, כמו ההיסטוריון הנטורליסטי, נעזר בחשיבה נוגדת מציאות.

השאלות

18. על פי הפסקה הראשונה, מה משותף לדבריהם של ד' תומסון, א' טיילור ו"ההיסטוריונים האחרים" הנזכרים בה?

- (1) כולם מסבירים מדוע אי אפשר להשיב על שאלות "מה היה קורה אילו"
- (2) כולם מסבירים מדוע מי ששואל שאלות "מה היה קורה אילו" אינו היסטוריון
- (3) כולם מסבירים מדוע אל לו להיסטוריון לעסוק בשאלות "מה היה קורה אילו"
- (4) כולם מסבירים מדוע ההיסטוריון איננו מדען של ממש

19. מהו אירוע ב' שב"דוגמה לעיל" (שורה 10)?

- (1) הנשיא הפסיד בבחירות
- (2) הנשיא לא הפסיד בבחירות
- (3) הנשיא לא פרש מהחיים הפוליטיים
- (4) הנשיא פרש מהחיים הפוליטיים

20. על פי הפסקה השנייה, מה עמדתו של אלעזר וינריב בנוגע לחשיבה נוגדת מציאות?

- (1) קשה להבין מדוע היא נפוצה כל כך במחקר ההיסטורי
- (2) המחקר ההיסטורי יוצא נשכר מהשימוש בה
- (3) חבל שהאסכולות המרכזיות בחקר ההיסטוריה נמנעות מלהשתמש בה
- (4) שלא כשמה, היא לא תמיד נוגדת את המציאות

21. הטענה שיש קשר סיבתי בין ניצחון היוונים על הפרסים ובין שגשוגה של התרבות היוונית מובאת בפסקה השלישית כדוגמה לטענה -

- (1) שאפשר לבחון באמצעות חשיבה נוגדת מציאות
- (2) שיש לבטלה במחשבתנו ולבדוק אם ביטולה יביא לידי שינוי מכריע במהלך האירועים
- (3) שהיסטוריונים הצליחו לבסס באמצעות שאלות "מה היה אילו"
- (4) שהקשר הסיבתי המובע בה אינו מתקבל על הדעת

22. מהי "הטענה" (שורה 24)?

- (1) כלכלת ארצות הברית התפתחה במהירות בסוף המאה ה-19
- (2) מסילות הברזל בארצות הברית הונחו קודם להתפתחותה הכלכלית המהירה
- (3) מסילות הברזל בארצות הברית הונחו כדי להאיץ את התפתחותה הכלכלית
- (4) התפתחותה הכלכלית המהירה של ארצות הברית נבעה מהנחת מסילות הברזל

23. מה המטרה העיקרית של הפסקה האחרונה?

- (1) להסביר מדוע וינריב מעדיף את האסכולה ההומניסטית על פני האסכולה הנטורליסטית
- (2) להסביר מדוע באסכולה ההומניסטית השימוש בחשיבה נוגדת מציאות רווח יותר מבאסכולה הנטורליסטית
- (3) להראות כיצד חשיבה נוגדת מציאות באה לידי ביטוי באסכולה ההומניסטית
- (4) להדגיש את ההבדל המרכזי בין האסכולה ההומניסטית לאסכולה הנטורליסטית

הוצאת
ספרים

שיעורים
פרטיים

פסיכומטרי

בגרות

תשובות סופיות

חשיבה מילולית | קיץ 18 – פרק 2

מספר השאלה	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
התשובה הנכונה	2	3	3	3	4	3	3	2	4	2	3	4	3	4	4	3	3	2	3	4	2	1	4	3